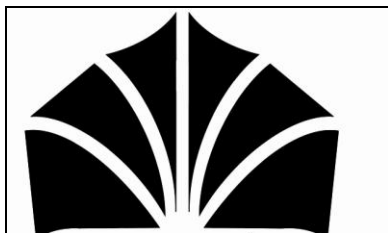

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید چمران اهواز
۹۳۵۵۳۰۲۲۱

دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی

پردیس دانشگاهی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان :

بررسی عوامل مؤثر بر بروز وندالیسم (خرابکاری) در کلانشهر اهواز

(مطالعه موردی: دانش آموزان پسر دوره متوسطه ساکن در شهر اهواز)

استاد راهنما:

دکتر علی حسین حسین زاده

استاد مشاور:

دکتر معصومه باقری

پژوهشگر:

جلیل زبیدی

آبان ۱۳۹۳

قدردانی و تشکر از :

خداوند دانا و مهربان که به انسان قدرت تفکر، توان اندیشیدن، لذت آموختن و استطاعت نگاشتن را عطا فرمود و تمامی اساتیدی که بدون هیچ تبعیضی مرا شاگرد خود دانستند، تا در جوارشان علم‌آموزی کنم به خصوص استاد بزرگوارم دکتر علی حسین حسین‌زاده که درس بهتر زیستن را به من آموخت . همچنین از زحمات و همکاری صادقانه استاد مشاور خانم دکتر باقری تشکر می‌کنم و امیدوارم که خداوند عزیز، ایشان را در همه مراحل زندگی ، عزیز و موفق گرداند. در نهایت از نکته سنجی ها و دقت های علمی اساتید داور، صمیمانه و صادقانه تشکر و سپاسگزاری می‌کنم .

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	۱
مقدمه	۲
فصل اول: کلیات تحقیق	
۱-۱- بیان مسأله تحقیق	۴
۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۶
۳-۱- سؤالات تحقیق	۹
۴-۱- اهداف تحقیق	۹
فصل دوم: ادبیات نظری و پیشینه تجربی تحقیق	
۱-۲- تعریف و تاریخچه وندالیسم	۱۰
۲-۲- همه گیر شناسی و سبب شناسی وندالیسم	۱۲
۱-۲-۲- تأثیر جنسیت بروندالیسم	۱۲
۲-۲-۲- رابطه شرایط محیطی و وندالیسم	۱۲
۳-۲- بررسی مطالعات و پیشینه تجربی تحقیق	۱۳
۱-۳-۲- مروری بر مطالعات داخلی	۱۳
۲-۳-۲- مروری بر مطالعات خارجی	۱۶
۴-۲- ملاحظات مبانی نظری تحقیق	۱۸
۱-۴-۲- نظریه آنومی مرتن	۱۸
۲-۴-۲- نظریه کنترل اجتماعی	۲۰
۳-۴-۲- نظریه آنومی دورکیم	۲۱
۴-۴-۲- نظریه مازلو	۲۴
۵-۴-۲- نظریه پارسونز	۲۵

- ۲-۴-۶- نظریه ساترلند ۲۷
- ۲-۴-۷- نظریه خرده فرهنگی کوهن ۲۹
- ۲-۴-۸- نظریه جورج هومنز ۳۱
- ۲-۵- چارچوب و مدل نظری تحقیق ۳۲
- ۲-۶- فرضیه های تحقیق ۳۵

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- ۳-۱- روش تحقیق ۳۶
- ۳-۲- معرفی تکنیک جمع آوری داده ها ۳۶
- ۳-۳- واحد تحلیل ۳۶
- ۳-۴- جمعیت آماری ۳۶
- ۳-۵- تعیین حجم نمونه ۳۷
- ۳-۶- شیوه نمونه گیری ۳۸
- ۳-۷- تعیین روایی و پایایی ۳۸
- ۳-۷-۱- روایی ۳۸
- ۳-۷-۲- پایایی ۳۹
- ۳-۸- نحوه تجزیه و تحلیل داده ها ۴۲
- ۳-۹- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق ۴۳
- ۳-۹-۱- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیر وابسته ۴۳
- ۳-۹-۲- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای مستقل ۴۴

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق

- ۴-۱- آمار توصیفی (طبقه بندی اطلاعات) ۴۷
- ۴-۱-۱- متغیر سن افراد ۴۷
- ۴-۱-۲- متغیر سال تحصیلی ۴۸
- ۴-۱-۳- متغیر محل سکونت ۴۹

۵۰	۴-۱-۴- متغیر قومیت.....
۵۱	۴-۱-۵- متغیر وضعیت تحصیلی.....
۵۱	۴-۱-۶- متغیر وضعیت انضباطی.....
۵۲	۴-۱-۷- متغیر شدت رفتار وندالیستی
۵۳	۴-۲- آمار استنباطی (آزمون فرضیه‌های تحقیق).....
۵۳	۴-۲-۱- آزمون فرضیه اول
۵۴	۴-۲-۲- آزمون فرضیه دوم
۵۵	۴-۲-۳- آزمون فرضیه سوم
۵۶	۴-۲-۴- آزمون فرضیه چهارم
۵۷	۴-۲-۵- آزمون فرضیه پنجم
۵۸	۴-۲-۶- آزمون فرضیه ششم
۵۹	۴-۲-۷- آزمون فرضیه هفتم
۶۰	۴-۲-۸- آزمون فرضیه هشتم
۶۱	۴-۲-۹- آزمون فرضیه نهم
۶۲	۴-۲-۱۰- آزمون فرضیه دهم
۶۳	۴-۲-۱۱- آزمون فرضیه یازدهم

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات تحقیق

۶۴	۵-۱- خلاصه و نتیجه‌گیری از یافته‌های تحقیق
۶۷	۵-۲- ارائه پیشنهادات از یافته‌های تحقیق
۶۹	فهرست منابع تحقیق
۷۴	پیوست ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۹.....	۱- جدول (۱-۴-۲) نمایه آسیب شناختی مرتون.....
۳۳.....	۲- جدول (۱-۵-۲) چگونگی استخراج متغیرهای مستقل از تئوری های مختلف.....
۴۰.....	۳- جدول (۱-۲-۷-۳) گویه های متغیر وابسته شدت رفتار وندالیستی.....
۴۰.....	۴- جدول (۲-۲-۷-۳) گویه های متغیر دل‌بستگی به تعهدات خانوادگی.....
۴۱.....	۵- جدول (۳-۲-۷-۳) گویه های متغیر نگرش به رعایت قانون.....
۴۱.....	۶- جدول (۴-۲-۷-۳) گویه های متغیر مستقل معاشرت با دوستان ناباب.....
۴۲.....	۷- جدول (۵-۲-۷-۳) گویه های متغیر مستقل تنبیه در مدرسه.....
۴۴.....	۸- جدول (۱-۹-۳) فرآیند سنجش رفتار وندالیستی.....
۴۷.....	۹- جدول (۱-۱-۴) آماره های توصیفی مربوط به متغیر سن.....
۴۸.....	۱۰- جدول (۲-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سال تحصیلی.....
۴۹.....	۱۱- جدول (۳-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب محل سکونت.....
۵۰.....	۱۲- جدول (۴-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب قومیت.....
۵۱.....	۱۳- جدول (۵-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلی.....
۵۲.....	۱۴- جدول (۶-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نمره انضباطی.....
۵۲.....	۱۵- جدول (۶-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شدت رفتار وندالیستی.....
۵۳.....	۱۶- جدول (۱-۲-۴) ضریب همبستگی بین متغیر مستقل سن و متغیر وابسته وندالیسم.....
۵۴.....	۱۷- جدول (۲-۲-۴) ضریب همبستگی بین متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی و متغیر وندالیسم.....

- ۱۸- جدول (۴-۲-۳) ضریب همبستگی بین متغیر وضعیت تحصیلی و متغیر وابسته وندالیسم.....۵۵
- ۱۹- جدول (۴-۲-۴) ضریب همبستگی بین متغیر نمره انضباطی و متغیر وابسته وندالیسم.....۵۶
- ۲۰- جدول (۴-۲-۵) ضریب همبستگی بین متغیر معاشرت با دوستان ناباب و متغیر وندالیسم.....۵۷
- ۲۱- جدول (۴-۲-۶) ضریب همبستگی بین متغیر تنبیه در مدرسه و متغیر وابسته وندالیسم.....۵۸
- ۲۲- جدول (۴-۲-۷) ضریب همبستگی بین متغیر نگرش به رعایت قانون و متغیر وندالیسم.....۵۹
- ۲۳- جدول (۴-۲-۸) ضریب همبستگی بین متغیر دلبستگی به تعهدات خانوادگی و وندالیسم.....۶۰
- ۲۴- جدول (۴-۲-۹) ضریب همبستگی بین متغیر مستقل سال تحصیلی و متغیر وابسته وندالیسم.....۶۱
- ۲۵- جدول (۴-۲-۱۰) نتایج آزمون تفاوت میانگین بین متغیر محل سکونت و متغیر وندالیسم.....۶۲
- ۴۷- جدول (۴-۲-۱۱) نتایج آزمون تفاوت میانگین بین متغیر قومیت و متغیر وندالیسم.....۶۳

چکیده:

این تحقیق با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بروز رفتار وندالیسم (خرابکاری) در بین ۳۰۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان اهواز با رویکرد کمی و به صورت پیمایشی انجام گرفته است. حجم نمونه تحقیق با روش نمونه گیری خوشه ای و بر اساس فرمول کوکران، تعیین و انتخاب گردید. اطلاعات مربوط به افراد نمونه با تکنیک پرسشنامه جمع آوری شد. تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد که در قسمت آزمون فرضیات از آزمون های آماری؛ ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک طرفه و غیره استفاده شده است. تمام مراحل تجزیه و تحلیل داده ها با کمک نرم افزار SPSS صورت گرفته است .

چارچوب نظری این تحقیق، شامل نظریه های ساترلند، مرتن، کنترل اجتماعی، هیرشی و کوهن و غیره می باشد. بر این اساس یازده فرضیه ساخته شد و ارتباط آنها با شدت خرابکاری (وندالیسم) مورد سنجش قرار گرفت. نتایج حاصل از تحلیل دو متغیره داده ها نشان از معنادار بودن رابطه بین متغیرهای مستقل؛ پایگاه اجتماعی - اقتصادی، سن افراد، تنبیه در درون مدرسه، نگرش به رعایت قانون، دلبستگی به تعهدات خانوادگی، وضعیت نمره انضباطی و معدل تحصیلی و معاشرت با دوستان ناباب با متغیر وابسته (خرابکاری) می دهند. اما ارتباط متغیر قومیت با متغیر وندالیسم مورد تأیید قرار نگرفته است.

واژگان کلیدی: انحراف اجتماعی، بزهکاری، وندالیسم

مقدمه:

در جوامع ابتدایی، خانواده مسئول اجتماعی ساختن نخستین دوران کودکی، افراد بوده است ولی در جوامع پیشرفته امروزی این مسئولیت به سازمان های رسمی، مانند مدرسه وا گذاشته شده است، در واقع مدرسه به عنوان عامل اجتماعی ساختن بر اساس قواعدی که انتظار می رود، هر فرد از آن تبعیت کند، سازمان یافته است. (بروس کوئن، ۱۳۷۲؛ ۱۱۱) مدرسه مکانی است که تربیت و آموزش به طور رسمی در آن صورت میگیرد و نیز مکانی است که جامعه امروز با جامعه آینده مرتبط می سازد، از این رو مهمترین و اساسی ترین بخش آموزش و پرورش به حساب می آید و لزوم بررسی مسائل و مشکلات نظام آموزش و پرورش را بیشتر می کند. یکی از این مسائل و مشکلات که سالانه خسارت فراوانی را به نهاد آموزش و پرورش وارد می سازد، پدیده وندالیسم می باشد.

وندالیسم به معنای تخریب کنترل نشده اشیاء و آثار فرهنگی با ارزش یا اموال عمومی است که به نوعی ناهنجاری اجتماعی در سطح جوامع محسوب می گردد و دلایل متعددی برای آن می توان قابل ارزیابی دانست. این پدیده در سطح دانش جامعه شناسی در زمره انحرافات و بزهکاری های موجود در جوامع طبقه بندی می گردد و آن را عکس العملی خصمانه و واکنشی کینه توزانه نسبت به برخی از فشارها، تحمیلات، ناملایمات و اجحاف ها و شکست ها می دانند.

تخریب ارادی اموال عمومی به عنوان یک مسئله اجتماعی موضوعی است که فکر بسیاری از متخصصان و محققان علوم اجتماعی را در جوامع مختلف از جمله ایران، به خود مشغول کرده است زیرا کج می توان تخریب عمدی اموال عمومی را به عنوان یک معضل اجتماعی و نوعی انحراف قلمداد کرد. وندالیسم ارتباط مستقیمی با حس درونی اجحاف، ناکامی، نارضایتی از جامعه و نهادهای اجتماعی - فرهنگی دارد و باعث ایجاد حس انتقام جویی شده و با فراهم شدن کوچکترین شرایط لازم خود را در قالب شکستن شیشه اتوبوس، تلفن عمومی و نقاشی بر روی در و دیوارهای شهر نشان می دهد. در واقع وندالیسم نوعی انحراف رفتاری است که با انتظارات جامعه منطبق و سازگار نیست و عموماً زمانی رخ می دهد که فرد یا گروهی معیارهای جامعه را رعایت نکنند. اصطلاح وندال بیشتر به کسانی اطلاق می شود که با حالت اعتراض به دلایل

مختلف دست به تخریب اموال عمومی می زنند. پدیده ای به نام وندالیسم به طور کلی به هرگونه تخریب ارادی اموال عمومی، سازمان شهری، تاسیسات اجتماعی و آثار هنری اطلاق می شود که به صورت فردی یا گروهی و هدفدار و غیر هدفدار انجام می شود و از اختلال های رفتاری و تربیتی و عقده های اجتماعی و غیره سرچشمه می گیرد.

وجه مشترک همه تعاریف وندالیسم در کارکرد منفی این پدیده و مذموم بودن آن در همه فرهنگ ها است و این نکوهیده بودن به حدی می رسد که برخی صاحب نظران، وندال ها را دشمنان آشکار نظم جامعه و عمل آنها را نهایت بی نظمی در رفتارها می دانند. لذا اکثر کشور سعی کرده اند که با وضع قوانین بازدارنده با این پدیده نابهنجار مقابله نمایند. مقایسه تطبیقی قوانین موجود نشان می دهد از آنجا که خصوصیت افراد وندال در هر کشوری متفاوت است، وضع قوانین در این زمینه نیز با توجه به مناسبات و شرایط خاص کشورها نیز تا حدودی متفاوت است. در قوانین جمهوری اسلامی ایران بر اساس ماده ۶۷۷ قانون مجازات اسلامی، " هر کس عمدا اشیای منقول یا غیر منقول متعلق به دیگری را تخریب یا به هر نحو کلا یا بعضا تلف کند یا از کار بیندازد، به حبس از شش ماه تا یکسال محکوم می شود."

وندالیسم یا تخریب اموال عمومی به عنوان عارضه ای جبران ناپذیر بر منابع و امکانات جوامع امروزی هر ساله خسارت فراوانی را به سرمایه های ملی و عمومی وارد می سازد. به نظر می رسد قسمت عمده ای از این آسیب ها بوسیله دانش آموزان صورت می گیرد. به گونه ای که گاه از محیط آموزشی فراتر رفته به جز تخریب اموالی چون در و دیوار، میز و صندلی مدرسه، به تخریب اموال بیرون از محیط آموزشی مثل فضای سبز، صندلی اتوبوس ها و سینماها و آثار تاریخی و غیره نیز دست می زنند. این معضل علاوه بر هزینه های کلانی که صرف جبران آن می شود، موجب ناراحتی روحی و روانی مردم و مسئولان شده است. از این رو وندالیسم نه تنها به عنوان یک رفتار بزهکارانه بلکه به مثابه معضل یا مسأله ای اجتماعی در بسیاری از جوامع مطرح شده است.

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱- بیان مسأله تحقیق :

ناهنجاری‌های اجتماعی در قالب‌هایی مانند سرقت، اعتیاد، فرار افراد از خانه، فحشاء و غیره در جامعه ظهور می‌یابند. یکی از این ناهنجاری‌ها گرایش جوانان به تخریب است که در نوع خود می‌تواند شامل تخریب اموال عمومی، فضای سبز، جاده‌ها، دیوارها و ... باشد. به چنین افرادی در اصطلاح جامعه‌شناسان "وندال" می‌گویند و کسی که گرایش به اینگونه تخریب‌ها دارد "وندالیست"^۱ نامیده می‌شود. امروزه وندالیسم^۲ برای کسانی که در شهرهای بزرگ و پرجمعیت زندگی می‌کنند، پدیده‌ای ملموس و مشهود و واقعیتهای تلخ و در عین حال، گریزناپذیر است که در جامعه امروزی زمینه‌های بروز و ظهور آن وجود دارد. همه روزه در شهرهای بزرگ، شاهد ویرانگری‌های عمدی و رفتارهای غیرمسئولانه و ضد اجتماعی وندال‌هایی هستیم که به تخریب اموال عمومی روی می‌آورند و هر آنچه زیباست و هر آنچه متعلق به همگان است را ویران می‌کنند. مجسمه‌های نصب شده در میدانها، پارک‌ها و فضاهای سبز عمومی، چراغ‌های معابر عمومی، صندلی‌های اتوبوس‌ها، ماشین‌های مدرن و تازه خریداری شده، کیوسک‌های تلفن، میز و صندلی‌های عمومی مجالس و مدارس و غیره از جمله اموالی هستند که در اثر رفتار وندالیسم متحمل خسارات می‌شوند و در نتیجه تخریب می‌گردند.

از آنجا که بسیاری از متخصصان علوم اجتماعی معتقدند، تخریب اموال می‌تواند مقدمه‌ای برای بروز رفتارهای بزهکارانه باشد، به اهمیت مسأله وندالیسم می‌توان پی برد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۲: ۳۳) با کمی دقت متوجه می‌شویم نوجوانان از تخریب اموال عمومی به جز ایجاد چهره نامناسب فرهنگی و اجتماعی هیچگونه نفع شخصی نمی‌برند این رویکرد، نمایانگر وجود ضعف در روند تربیت در خانواده، محیط مدرسه، مشکلات و مسائل روحی و روانی از قبیل: اضطراب، پرخاشگری، تنهایی، انتقام‌جویی و علل اجتماعی دیگری است.

1. Vandalist
2. Vandalism

بنابراین، مسأله کم توجهی به حفظ اموال عمومی و تخریب آنها، خسارت فراوانی برای جامعه به بار می آورد و باعث می شود که سالانه میلیونها تومان هزینه تعمیر و بازسازی اموال عمومی گردد. در متون جامعه شناسی، وندالیسم به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه به کار رفته است که مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خودخواسته اموال و تأسیسات عمومی می باشد. وندالیسم در لغت به معنای هرج و مرج طلبی ضد شهری و تخریب اموال عمومی می باشد. به عبارت دیگر، وندالیسم به معنای تخریب کنترل نشده اشیاء و آثار فرهنگی و با ارزش اموال عمومی است که نوعی ناهنجاری اجتماعی به حساب می آید و دلایل متعددی برای آن بیان می کنند. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۲۲) وندالیسم را در زمره انحرافات و بزهکاری های جوامع جدید دسته بندی می کنند و آنرا عکس العملی خصمانه و واکنشی کینه توزانه نسبت به برخی از فشارها، نامالایمات و اجحاف ها تحلیل می کنند. وجه شباهت وندالیسم و بزهکاری در قانون شکنی و نقض هنجارهای معمول جامعه است ولی وجه تفاوت آنها در این است که در حرکت های وندالیستی افراد با خرابکاری و ضربه رساندن به اموال عمومی به نوعی به تخلیه روانی و ارضای یک نیاز یا خواسته درونی می پردازند که اکثراً در اثر احساس محرومیت می باشد. باید خاطر نشان کرد که افراد وندالیست به دنبال منفعت شخصی و تصرف اموال دیگران به نفع شخصی (سرقت) نیستند ولی افراد کجرو و بزهکار، آگاهانه اقدام به سرقت و تصرف اموال دیگران به نفع خود می کنند.

موضوع وندالیسم در شهرستان اهواز متعدد و متنوع است. از شعارنویسی و نقاشی روی در و دیوار، میز و صندلی تا تخریب کیوسک تلفن عمومی، پاره کردن صندلی اتوبوس، خطاطی و نوشتن روی صندلی های اتوبوس و اماکن عمومی، تخریب فضای سبز و شکستن مجسمه های پارک ها، میدان ها و مکان های فرهنگی و ورزشی، شکستن لامپ های خیابان ها، خط زدن ماشین، شکستن شاخ و برگ درختان را در برمی گیرد. با توجه به پیچیدگی مسأله، لازم است مطالعه علمی و پژوهشی در مورد کم و کیف، حدود و ابعاد انواع ناهنجاری ها در شهر اهواز انجام شود تا بر اساس اطلاعات آن بتوان به طور آگاهانه در مورد کاهش و پیشگیری آنها اقدام نمود. این تحقیق تلاش دارد تا عوامل مؤثر بر وندالیسم در بین دانش آموزان پسر دوره متوسطه شهر اهواز را بررسی کند.

۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق:

به طور کلی خرابکاری نه تنها به عنوان یک رفتار بزهکارانه بلکه به مثابه یک معضل یا مساله اجتماعی در بسیاری از جوامع از سوی صاحب نظران و آسیب شناسان مطرح شده است. شواهد موجود گویای آن است که در دهه های اخیر نسبت به دهه های قبل، میزان بزهکاری جوانان از نظر شدت و نوع، فزونی یافته است. از این رو، هر گونه تحقیقی که درباره توصیف و تبیین این مساله اجتماعی صورت گیرد، مناسب و ضرورت آن قابل توجیه است.

همچنین امروزه در بسیاری از شهرهای بزرگ و ندالیسم به صورت یک مشکل اجتماعی حاد مطرح است که سلامت و امنیت جامعه را به مخاطره می اندازد، و هزینه های مالی زیادی به جامعه تحمیل می کند. برخلاف بسیاری از جرائم و انحرافات، آثار و ندالیسم، مشهود و نمایان است. علاوه بر این، آسیب های اجتماعی از جمله خرابکاری، پدیده های واقعی، متغیر، قانون مند و قابل کنترل و پیشگیری هستند. (دورکیم، ۱۳۶۸: ۷۷) کنترل پذیری آسیب های اجتماعی در هر جامعه ای شناخت علمی آن ها را برای پاسخ به پرسش های نظری، عملی و کاربردی از ایده ها و یافته های عملی تولید شده در برنامه ریزی های کوتاه مدت و بلند مدت برای مقابله صحیح با آسیب های اجتماعی، درمان یا پیشگیری از گسترش و پیدایش آن ها ضروری و با اهمیت می سازد. (باتامور، ۱۳۷۵: ۲۱۴) لذا تا زمانی که علل و عوامل جرم زای اجتماعی شناخته نشود و فقط به محاکمه عمل مجرمانه، اکتفا شود نه فرد بزهکار درمان می شود و نه ریشه های جرم از جامعه کنده نخواهد شد، زیرا محکوم کردن فرد بزهکار، بدون شناخت شخصیت مجرم و عوامل اجتماعی - فرهنگی و ساختاری جرم زا، که مجرم را به این سمت سوق می دهند، به دور از عدالت است. (کی نیا، ۱۳۷۹: ۶۰) بنابراین ریشه یابی مساله و ندالیسم و نشان دادن ضرورت برخورد علمی با مساله فوق می تواند سبب گردد تا فرد و ندالی به جامعه برگردد.

وندالیسم برای بسیاری از افراد جامعه حتی برای اهل فن نیز ناشناخته است. نگاهی به آمار و ارقام بزهکاری ها و جرایم چند ساله اخیر مراکز قضایی ایران، ما را به این واقعیت رهنمون می سازد که بزهکاری و رفتار خرابکارانه در بین نوجوانان و جوانان و دانش آموزان کشور، روند غیرطبیعی و فزاینده ای داشته است که آثار و نتایج آن بر سلامت عمومی جامعه تأثیر

منفی دارد. (محبی، ۱۳۸۲؛ ۱۳) پژوهش های متعدد در دنیا، نشان می دهد که بزهکاری نوجوانان - که شاخه ای از آن وندالیسم است - از چند جنبه مهم است. کودکان و نوجوانانی که گرفتار این مساله اجتماعی می شوند، در اکثر موارد فرصت های جبران ناپذیری را از حیث تحصیل و کار از دست می دهند. وجود چنین سابقه نامطلوبی در زندگی آینده آنها تأثیر فراوان می گذارد و با توجه به پذیرفته نشدن آنها در حلقه های درسی و کاری، قشری مطرود، از اینگونه افراد به وجود می آید که به نوبه خود، مساله را برای نسل های آینده تشدید می کند و باعث تباهی کودکان و نوجوانان بیشتری می شود. (مشکانی، ۱۳۸۳؛ ۲۴۰) علاوه بر این، وندالیسم یا خرابکاری های شهری یکی از مشکلات و معضلات جوامع شهری به ویژه در حاشیه آنهاست که همگام با رشد و توسعه شتاب زده شهر و درونی نشدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف به وجود آمده است. خرابکاری های شهری از جمله انحرافات یا آشفتگی های اجتماعی هستند که در آن افراد سعی دارند نیازها، هیجانات و احساسات درونی خود را به شیوه ای بروز دهند و با در دسترس نبودن روش مناسب به رفتارهای نابهنجار روی می آورند. در واقع، وندالیسم نوعی انحراف رفتاری است که با انتظارات جامعه منطبق و سازگار نیست و عموماً زمانی رخ می دهد که فرد یا گروهی، معیارهای جامعه را رعایت نکنند. اصطلاح وندال بیشتر به کسانی اطلاق می شود که با حالت اعتراض به دلایل مختلف دست به تخریب می زنند. خرابکاری چالشی عمومی و در حال افزایش می باشد. برای شناخت انحرافات در ابتدا باید ساخت و ماهیت مفاهیم اخلاقی جامعه را بررسی کرد و کیفیت اخلاق جامعه را در وهله نخست باید از مشاهدات فرد و طرز تلقی او از اعمال و کنش های دیگران جستجو کرد (صفری شالی، ۱۳۸۴؛ ۲۳)

امروزه مسأله بزهکاری و آسیب های اجتماعی، در کنار دیگر معضلات اجتماعی به یکی از منابع ظهور و گسترش ناامنی در بین مردم تبدیل شده است. با توجه به این مطالب در این پژوهش سعی بر آن شده که نقش برخی از عوامل مؤثر بر بروز رفتار وندالیستی توسط دانش آموزان دوره متوسطه در شهر اهواز بررسی و شناسایی گردد. علیرغم گستردگی معانی وندالیسم، در پژوهش حاضر این واژه در معنای محدود آن به کار رفته و صرفاً به آن دسته از

رفتارهای وندالیستی اشاره دارد که در حوزه مدرسه رخ می دهد. وندالیسم در مدارس، فقط شامل تخریب ساختمان ها نیست بلکه شامل اثاث و وسایل موجود در آنها می باشد.

تخریب اموال عمومی از سوی نوجوانان دارای عوارض و پیامدهای مادی و معنوی است اما در نگاه دقیق تر به این قضیه می توان عوارض انسانی را بسیار فراتر دید؛ لذا با توجه به این که اکنون به دفعات شاهد تخریب اموال عمومی مانند کیوسک های تلفن، اتوبوس ها، شکستن شیشه ها و غیره بودیم. «آمرها نشان می دهند که در کشورهایی همچون آلمان، سوئد و غیره آسیب رساندن و تخریب علائم جاده ها و خیابان ها و صندلی اتوبوس ها و کیوسک های تلفن عمومی شایع است. در شهری چون پاریس دست کم ۵۰۰۰ شیشه اتوبوس و ۸۵٪ کیوسک های تلفن که در هر سال به ۲۰۰ میلیون فرانک بالغ می شود که توسط وندال ها خراب می شود. همچنین خسارت ناشی از وندالیسم در راه آن هلند بیش از دو میلیون در سال تخمین زده شده است» (به نقل از محسنی تبریزی، ۱۳۷۹؛ ۳۹) در مورد جامعه ایران و به خصوص استان خوزستان و به طور اخص کلانشهر اهواز در این زمینه اطلاعات و آماری موجود و در دسترس نمی باشد ولی «بعضی از رفتارهای بزهکارانه مربوط به سن خاصی است و در یک زمان کوتاهی از زندگی جوانان ظاهر می شود؛ برای مثال جوان تا پانزده سالگی ممکن است تخریب اموال عمومی و خصوصی و دعواکردن را به عنوان الگوهایی از رفتار بزهکارانه در مدرسه از افراد هم سن خود فراگرفته و انجام دهد، این در حالی است که رفتارهای بزهکارانه ایی نظیر مصرف داروهای مخدر و الکل در بین جوانانی که سن و سال بیشتری دارند معمول است.» (به نقل از احمدی، ۱۳۷۴؛ ۱۳) همچنین می توان هزینه های اقتصادی ناشی از بازسازی، ترمیم و تعمیر آسیب های ناشی از رفتارهای وندالیستی را به عنوان ضرورت مطالعه این نوع رفتارها ذکر نمود. از این رو گسترش این رفتارها در میان نوجوانان و جوانان و عوارض و صدمات ناشی از آنها برای فرد و جامعه، اهمیت پرداختن به این پژوهش را قابل درک می نماید.

۱-۳- سوالات تحقیق:

مسئله علمی، مسبوق به معرفت علمی و سؤال علمی نیز مسبوق به مسئله علمی است؛ یعنی ابتدا مسئله پدید می آید و آنگاه

سؤال آن مطرح می شود. خاستگاه اصلی سؤال علمی، دانش علمی است. لذا سؤالات علمی این تحقیق عبارتند از؛

- ۱- چه نظریه هایی توانایی تبیین عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی را دارند؟
- ۲- چه عواملی در بروز رفتارهای وندالیستی جوانان دخالت دارند؟
- ۳- چه تحقیقات و مطالعات تجربی در این زمینه انجام شده است؟
- ۴- چه راهکارهایی در زمینه کاهش رفتارهای وندالیستی و جلوگیری از بروز آن می توان ارائه نمود؟

۱-۴- اهداف تحقیق:

وجود هدف در انجام یک تحقیق این مزیت را دارد که محقق را از سردرگمی و بلا تکلیفی رها می سازد و به سیر انجام

تحقیق جهت درستی می دهد. انجام این تحقیق دارای اهداف زیر است؛

الف) هدف کلی:

هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر بروز رفتار وندالیستی در بین دانش آموزان پسر مقطع متوسطه در کلانشهر

اهواز است و به تبع این هدف کلی، اهداف جزئی زیر نیز در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته اند.

ب) اهداف جزئی:

۱- شناسایی رابطه بین متغیرهای زمینه ای تحقیق به عنوان متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته

۲- بررسی چگونگی تأثیر عوامل مختلف بر بروز رفتارهای وندالیستی .

۳- بررسی توصیفی و تحلیلی نظریات و مطالعات موجود در این زمینه .

۴- ارائه راهکار و پیشنهاد جهت کنترل و کاهش این پدیده .

فصل دوم:

ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- تعریف و تاریخچه وندالیسم:

وندالیسم^۱ مشتق از واژه وندال است. وندال نام قومی از اقوام ژرمن - اسلاو به شمار می رفت که در قرن پنجم میلادی در سرزمین های واقع در میان دو رودخانه " اودر و ویستول"^۲ زندگی می کردند. آنان مردمانی جنگجو، خونخوار و مهاجم بودند که به کرات به نواحی و سرزمین های اطراف قلمرو خود تخطی و تجاوز کرده، به تخریب و تاراج مناطق و آبادی های متصرفه می پرداختند. روحیه ویرانگرانه قوم وندال سبب گردیده است که در مباحث آسیب شناسی، کلیه رفتارهای بزهکارانه ای که به منظور تخریب آگاهانه اموال، اشیاء و متعلقات عمومی و نیز تخریب و نابودی آثار هنری و دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن صورت می گیرد به گونه ای به وندالیسم منتسب گردد. همانطور که ذکر شد، وندالیسم، در این معنی؛ از بلاهای جوامع امروزی است که در گذشته دیده نشده است. "وندال های کهن"، در هجوم های وحشیانه خود، چیزی را ویران می کردند که خود نساخته بودند، اما "وندان های مدرن" چیزی را نابود می سازند که از آن جامعه خودشان است. ژانورن(۱۳۶۷) در مورد تعریف تخریب گری می نویسد: " همه معانی خرابکاری اشارهای تاریخی دارد به قوم وندال که از طایفه های ژرمنی بودند. این قوم پادشاهی بنام گنسریک داشتند که در عهد او وندال ها به سرزمین او هجوم می بردند و ظاهراً بر سر راه خود از آبادانی چیزی بر جای نمی نهادند، همین شهرت تاریخی سبب شده است که امروزه وندالیسم را به معنی وحشیگری و ویرانگری و خرابکاری نیز بکار برند." وندالیسم" در لغت به معنای هرج و مرج طلبی ضد شهری و تخریب اموال عمومی است. وندالیسم به معنای تخریب کنترل نشده اشیای و آثار فرهنگی با ارزش یا اموال عمومی است که یک ناهنجار اجتماعی به حساب می آید و دلایل متعددی برای آن عنوان می کنند. آثار وندالیسم را می توان بر روی در و دیوارهای شهرها، آسانسورها، پارک های عمومی، کیوسک های تلفن و به شکلی وسیع در مدارس مشاهده نمود.

1- Vandalism

2- Oder & Vistol